

УДК 378.046.3:615.8:373.3

DOI <https://doi.org/10.32782/2306-2436.15.1.2025.321>

ЦИКЛ ТЕМАТИЧНОГО ВДОСКОНАЛЕННЯ В ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ МЕДИЧНОЇ ОСВІТИ: ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ПІДХОДИ

ТОКАР П. Ю.

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці, Україна

Для кореспонденції: Токар Петро Юрійович, доктор філософії, асистент кафедри акушерства, гінекології та перинатології, Буковинський державний медичний університет, Театральна пл., 2, м. Чернівці, 58002, Україна; e-mail: tokar.petro@bsmu.edu.ua; контактний телефон.: +38 (095) 482 45 01

CYCLE OF THEMATIC IMPROVEMENT IN POSTGRADUATE EDUCATION OF HIGHER MEDICAL EDUCATION INSTITUTIONS: PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL FEATURES AND APPROACHES

For correspondence: Tokar Petro Yuriiiovych, Doctor of Philosophy, Assistant Professor, Department of Obstetrics, Gynecology and Perinatology, Bukovinian State Medical University, 2, Teatralna Sq., Chernivtsi, 58002, Ukraine; e-mail: tokar.petro@bsmu.edu.ua; contact phone: +38 (095) 482 45 01

Резюме. Актуальність дослідження зумовлена потребою в удосконаленні процесу післядипломної освіти в закладах вищої медичної освіти, зокрема через цикли тематичного вдосконалення (ЦТУ). Професійна підготовка медичних працівників, які працюють у швидко змінному медичному середовищі, потребує постійного оновлення знань і навичок. Особливо важливою є інтеграція психолого-педагогічних підходів у навчальний процес, що сприяє ефективності навчання та розвитку професійних компетенцій у медиків. **Метою** цього дослідження є аналіз психолого-педагогічних особливостей циклів тематичного вдосконалення в післядипломній освіті медичних працівників і розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності навчальних програм через врахування психологічних і педагогічних аспектів. **Матеріали та методи:** аналіз літератури, порівняльний аналіз навчальних програм ЦТУ в різних закладах вищої медичної освіти, опитування викладачів і слухачів курсів підвищення кваліфікації, а також експертні оцінки щодо впливу психолого-педагогічних підходів на успішність навчання. Досліджено взаємодію педагогічних і психологічних факторів, як-от мотивація, стресові ситуації під час навчання, індивідуальні особливості сприйняття матеріалу. **Результати** дослідження показали, що для досягнення високої ефективності ЦТУ потрібно інтегрувати психолого-педагогічні методи, що передбачають індивідуальний підхід до слухачів, використання інтерактивних форм навчання, психологічну підтримку під час навчання. Особливу роль відіграє мотивація слухачів, яка значно підвищує результативність навчального процесу. **Висновки** дослідження свідчать про те, що застосування психолого-педагогічних підходів у циклах тематичного вдосконалення здатне підвищити рівень засвоєння матеріалу, покращити адаптацію до нових знань і навичок, а також забезпечити більш високий рівень професіоналізму в медичних працівниках. Рекомендується додання психологічної підтримки та інтерактивних методів до навчальних програм для оптимізації процесу післядипломної освіти в медичних закладах.

Ключові слова: цикл тематичного удосконалення, післядипломна освіта, вища медична освіта, психолого-педагогічні особливості, професійна підготовка, методи навчання.

Abstract. Background. The relevance of the study is due to the need to improve the process of postgraduate education in higher medical education institutions, in particular through thematic improvement cycles (TICs). Professional training of healthcare professionals working in a rapidly changing medical environment requires constant updating of knowledge and skills. It is especially important to integrate psychological and pedagogical approaches into the educational process, which contributes to the effectiveness of learning and development of professional competencies in healthcare professionals. **Materials and methods:** literature review, comparative analysis of the training programs of the CTI in different higher medical education institutions, surveys of teachers and students of advanced training courses, as well as expert assessments of the impact of psychological and pedagogical approaches on learning success. The interaction of pedagogical and psychological factors, such as motivation, stressful situations during training, and individual peculiarities of perception of the material, is investigated. **Results.** Studies have shown that in order to achieve high efficiency of the CTI, it is necessary to integrate psychological and pedagogical methods, including an individual approach to students, the use of interactive forms of education, and psychological support during training. A special role is played by the motivation of students, which significantly increases the effectiveness of the educational process. **Conclusions.** The study indicates that the use of psychological and pedagogical approaches in thematic improvement cycles can increase the level of learning, improve adaptation to new knowledge and skills, and ensure a higher level of

professionalism among healthcare professionals. It is recommended to include psychological support and interactive methods in the curriculum to optimize the process of postgraduate education in medical institutions.

Key words: cycle of thematic improvement, postgraduate education, higher medical education, psychological and pedagogical features, professional training, teaching methods.

Вступ

Підвищення кваліфікації медичних працівників є важливим аспектом забезпечення високого рівня медичного обслуговування й охорони здоров'я в країні. У зв'язку з постійним розвитком медицини та впровадженням новітніх технологій медичні працівники повинні безперервно вдосконалювати свої знання та навички. Одним з основних інструментів для цього є цикли тематичного удосконалення (ЦТУ), які є складовою частиною системи післядипломної освіти [1].

Цикли тематичного вдосконалення в закладах вищої медичної освіти надають можливість медичним фахівцям оновлювати свої знання з актуальних медичних тем, розвивати практичні навички й удосконалювати професіоналізм. Однак ефективність цього процесу значною мірою залежить від того, як враховуються психолого-педагогічні аспекти навчання. Мотивація слухачів, індивідуальні особливості сприйняття інформації, стресові фактори та інші психологічні моменти мають суттєвий вплив на засвоєння матеріалу та застосування здобутих знань на практиці.

Таким чином, дослідження психолого-педагогічних особливостей навчального процесу в рамках ЦТУ є важливим для оптимізації навчальних підходів, створення більш комфортного навчального середовища та підвищення результативності навчання [2].

Метою цього дослідження є аналіз основних психолого-педагогічних аспектів циклів тематичного удосконалення в контексті післядипломної освіти медичних працівників і розробка рекомендацій для їх удосконалення з урахуванням індивідуальних особливостей слухачів.

Матеріали та методи

Для проведення дослідження були використані комбіновані методи, що дають змогу всебічно вивчити психолого-педагогічні аспекти циклів тематичного удосконалення в післядипломній освіті медичних працівників. Основними методами збору даних були аналіз наукової літератури, опитування слухачів і викладачів, а також порівняльний аналіз навчальних програм, що застосовуються в різних закладах вищої медичної освіти. Аналізувалися програми ЦТУ, зверталася увага на методи навчання, форми організації занять і використання інтерактивних підходів. Для збору емпіричних даних було проведено анкетування серед слухачів і викладачів, яке допомогло оцінити вплив психолого-педагогічних факторів на ефективність навчання. Дослідження також передбачало експертні оцінки, що дали змогу визначити основні проблеми та можливості покращення навчального процесу.

Результати та обговорення

Проведене дослідження показало, що ефективність циклів тематичного удосконалення в післядиплом-

ній освіті медичних працівників значною мірою залежить від інтеграції психолого-педагогічних підходів у навчальний процес. Зважаючи на те, що ці цикли покликані не лише передавати нові знання, але й удосконалювати практичні навички медичних працівників, важливо враховувати не тільки зміст програми, але й психологічні аспекти, які впливають на успішність навчання. Одним з основних результатів дослідження стало виявлення важливості психологічного комфорту слухачів, що значною мірою визначає ефективність засвоєння матеріалу та подальше застосування знань у професійній діяльності [3].

1. Важливість інтерактивних методів навчання

Аналіз навчальних програм ЦТУ в медичних закладах показав, що найбільш ефективними є програми, що передбачають інтерактивні методи навчання. Це можуть бути кейс-методи, групова робота, симуляційні заняття, рольові ігри, а також використання технологій для створення віртуальних ситуацій, що наближають навчальний процес до реальних умов. Виявлено, що такий підхід дає змогу слухачам не лише краще засвоювати теоретичні знання, але й активно застосовувати їх на практиці, що значно підвищує їх готовність до вирішення реальних професійних завдань.

Важливим фактором у застосуванні інтерактивних методів є створення середовища, яке сприяє зниженню рівня стресу та тривожності у слухачів. Це особливо важливо в контексті медичної освіти, де стрес і високі емоційні навантаження є частими супутниками професійної діяльності. Залучення слухачів до активного процесу навчання через взаємодію з колегами та викладачами дає змогу знизити емоційне напруження та підвищити рівень впевненості у своїх силах. За результатами анкетування, більшість слухачів відзначили, що інтерактивні заняття знижують рівень стресу і покращують їх сприйняття навчального матеріалу [4].

2. Перевантаження інформацією і психологічні наслідки

Одним із основних негативних факторів, виявлених під час дослідження, стало перевантаження слухачів інформацією. Більшість опитаних зазначали, що інтенсивність навчальних програм, високий обсяг матеріалу та недостатня кількість часу для його засвоєння викликають у них стрес і емоційну втому. Це особливо актуально для медичних працівників, які, крім навчання, мають обов'язки на основному місці роботи. Перевантаження більшість учасників дослідження зазначили, що їм важко знайти баланс між навчанням і основною роботою, що призводить до додаткового емоційного навантаження.

Це перевантаження інформацією може призводити до зниження мотивації до навчання, адже слухачі не встигають повністю засвоїти матеріал і часто забувають нові знання через брак часу на їх осмислення.

Важливою проблемою є те, що програми ЦТУ, навіть з інтерактивними методами, часто не враховують індивідуальних темпів навчання слухачів. Це особливо стосується людей з різним рівнем підготовки, які можуть мати різні потреби в часі та підходах до засвоєння нової інформації. Тому для підвищення ефективності навчання потрібно оптимізувати обсяг матеріалу, розподіляючи його на більш зручні для засвоєння блоки [5].

3. Роль мотивації в навчальному процесі

Виявлення рівня мотивації серед слухачів ЦТУ стало одним із важливих аспектів дослідження. Було встановлено, що мотивація є одним з ключових факторів, які визначають успіх навчального процесу. Слухачі, які мали високу внутрішню мотивацію до навчання, значно успішніше засвоювали матеріал і активно застосовували його на практиці. Вони відзначали, що їхня зацікавленість у навчанні дає їм можливість долати труднощі та стрес, пов'язаний із великим обсягом інформації.

З іншого боку, слухачі, які не відчували достатньої мотивації або були вимушені проходити ЦТУ лише через вимоги роботодавця, відчували значну втому та психологічний тиск. Це призводило до зниження їхнього емоційного інтересу до навчального процесу, що, зі свого боку, погіршувало результати засвоєння матеріалу. Більшість респондентів відзначали, що додаткові стимулюючі фактори, зокрема заохочення від керівництва або позитивний зворотний зв'язок від викладачів, значно підвищують їхню мотивацію та залученість у процес навчання [6].

4. Психологічна підтримка як складова навчального процесу

Однією з важливих проблем, виявлених під час дослідження, є недостатня психологічна підтримка слухачів під час навчання на ЦТУ. Медичні працівники зазвичай стикаються з високими рівнями стресу через складність їх роботи й емоційну відповідальність, яку вони несуть. Проте лише незначна частина програм передбачає психологічну підтримку слухачів, хоча опитування показали, що більшість респондентів вважають її необхідною.

Залучення психологів до навчальних процесів, проведення тренінгів на розвиток стресостійкості, а також організація груп підтримки для слухачів могли б значно знизити рівень стресу, підвищити емоційну стабільність і в кінцевому підсумку поліпшити ефективність навчання. Це, зі свого боку, сприяло б збереженню психічного здоров'я медичних працівників і покращенню їхнього професійного розвитку [7].

5. Індивідуалізація навчання та адаптація програм

Невід'ємною частиною ефективного ЦТУ є врахування індивідуальних особливостей слухачів. Результати дослідження показали, що більшість програм ЦТУ недостатньо адаптовані до різних рівнів підготовки слухачів. Це призводить до того, що частина медичних працівників, які мають вищий рівень досвіду або кваліфікації, відчують надмірне навантаження або недостатнє врахування своїх професійних знань. Водночас новачки або ті, хто має менший досвід, можуть не отримати

достатньої допомоги та роз'яснень для повного овоєння складних тем.

Індивідуалізація навчання, що передбачає адаптацію матеріалу відповідно до рівня підготовки слухачів, використання різних форматів навчання (включно із самостійною роботою, консультаціями, менторством), значно підвищує ефективність програм ЦТУ. Для цього потрібно створити більш гнучку структуру програм, що дає змогу викладачам коригувати навчальний процес залежно від потреб кожного слухача [8].

6. Перспективи вдосконалення програм ЦТУ

На основі отриманих результатів дослідження можна зробити кілька рекомендацій для покращення процесу післядипломної освіти в медичних закладах. Однією з основних рекомендацій є необхідність інтеграції психологічної підтримки в програми ЦТУ. Психологічні тренінги, консультації, стрес-менеджмент та інші форми підтримки допоможуть знизити рівень емоційного напруження слухачів, покращать їх мотивацію і забезпечать більш ефективне навчання [9].

Також важливо розробити індивідуалізовані програми навчання, які б враховували рівень підготовки слухачів та надавали б можливість адаптації навчального процесу до конкретних потреб. Додання різних форм навчання, як-от менторство, консультації, електронні ресурси та інші інструменти підтримки, дасть змогу створити більш ефективне й комфортне середовище для навчання медичних працівників [10].

Висновки

Таким чином, результати дослідження свідчать про необхідність значних змін у підходах до організації післядипломної освіти медичних працівників. Застосування психолого-педагогічних методів та адаптація навчальних програм до індивідуальних потреб слухачів є важливими кроками для підвищення ефективності навчального процесу та забезпечення висококваліфікованих медичних кадрів для потреб охорони здоров'я.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів під час підготовки цієї статті.

Список літератури

1. Тимків І. В., Близнюк М. В., Тимків І. С., Ромаш І. Р., Венгрович О. З. Вища медична освіта в реаліях медичної реформи. In *The 2nd International scientific and practical conference "Innovations in education: prospects and challenges of today"* (January 16–19, 2024) Sofia, Bulgaria. International Science Group. 2024. 389 p. (p. 242).
2. Симоненко Є. М. Вища медична освіта в теорії та на практиці—реалії сьогодення. Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційні тренди в освіті та науці: від теорії до практики». Відповідальний редактор проф. Т. Ю. Дудка. Київ, 2022. 205 с., 138.
3. Рожнова Т. Є., Вадзюк С. Н., Наконечна С. С., Ратинська О. М. (2022). Інтерактивні методи навчання – шлях до підвищення ефективності освітнього процесу у медичних закладах вищої освіти. *Медична освіта*. 2022. № 3. С. 51–59.
4. Яніцька Л. В., Постернак Н. О., Білявський С. М. *Stem/steam у навчанні медичної біохімії та молекулярної біології для здобувачів вищої медичної освіти. Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради Інституту обдарованої*

дитини НАПН України протокол № 7 від 26 червня 2024 року. 2024. С. 113.

5. Маланчук Л. М., Грабчак С. О., Маланчук С. Л. Інтеграція новітніх форм та методів навчання у медичних закладах вищої освіти з прикладами реального застосування. *Медична освіта*. 2024. № 1. С. 92–98.

6. Єхалов В. В., Кравець О. В., Бараннік С. І., Пилипенко О. В., Сидоренко А. А. Феномен прокрастинації на етапах вищої медичної освіти. *Новини медицини та фармації*. 2021. № 15–16. С. 16–17.

7. Гринь В., Гринь К., Дельва М., Герасименко Л., Косиленко Ю. Компетентнісний підхід для формування креативної та мотивованої особистості здобувача вищої медичної освіти. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. № 33. С. 31–41.

8. Гошовська А. В. Психолого-педагогічні особливості організації самостійної роботи студентів закладів вищої медичної освіти при вивченні предмета «Акушерство та гінекологія». *Буковинський медичний вісник*. 2024. № 28.3 (111). С. 100–105.

9. Василенко Ю. В. Розгляд механізму реформування післядипломної медичної освіти. In *The 1st International scientific and practical conference “Innovative development of science, technology and education”* (October 19–21, 2023) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2023. 663 p. (p. 405).

10. Жукова М., Ткаченко О., Коковська О., Міщенко І. Змішане навчання у системі медичної освіти в умовах воєнного часу в Україні: підходи та методи. *Health & Education*. 2023. № 4. С. 257–261.

References

1. Tymkiv IV, Blyzniuk MV, Tymkiv IS, Romash IR, Vengrovych OZ. Higher medical education in the context of healthcare reform. In: *The 2nd International Scientific and Practical Conference “Innovations in education: prospects and challenges of today”*; 2024 Jan 16–19; Sofia, Bulgaria. International Science Group; 2024. p. 242.

2. Symonets YE. Higher medical education in theory and in practice – realities of today. In: *Zbirnyk naukovykh prats Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii “Innovatsiini trendy v osviti ta nauksi: vid teorii do praktyky”*. Kyiv; 2022. p. 138.

3. Rozhnova TE, Vadziuk SN, Nakonechna SS, Ratynska OM. Interactive teaching methods as a way to increase the efficiency of the educational process in medical higher education institutions. *Medychna Osvita*. 2022;(3):51–59.

4. Yanitska LV, Posternak NO, Biliavskiy SM. STEM/STEAM in the teaching of medical biochemistry and molecular biology for applicants of higher medical education. Kyiv: *Instytut obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy*; 2024. p. 113.

5. Malanchuk LM, Hrabchak SO, Malanchuk SL. Integration of modern forms and teaching methods in medical higher education institutions with examples of real application. *Medychna Osvita*. 2024;(1):92–98.

6. Yekhalov VV, Kravets OV, Barannik SI, Pylypenko OV, Sydorenko AA. The phenomenon of procrastination at different stages of higher medical education. *Novyny Medytsyny ta Farmatsii*. 2021;(15–16):16–17.

7. Hryn V, Hryn K, Delva M, Herasymenko L, Kostylenko Yu. Competency-based approach to forming a creative and motivated personality of a higher medical education applicant. *Vytoky Pedagogichnoi Maisternosti*. 2024;(33):31–41.

8. Hoshovska AV. Psychological and pedagogical aspects of organizing independent work of medical students during the study of the course “Obstetrics and Gynecology”. *Bukovynskiy Medychnyi Visnyk*. 2024;28.3(111):100–105.

9. Vasilenko YuV. Mechanism of postgraduate medical education reform. In: *The 1st International Scientific and Practical Conference “Innovative development of science, technology and education”*; 2023 Oct 19–21; Vancouver, Canada. Perfect Publishing; 2023. p. 405.

10. Zhukova M, Tkachenko O, Kokovska O, Mishchenko I. Blended learning in the medical education system during wartime in Ukraine: approaches and methods. *Health & Education*. 2023;(4):257–261.

Information about the author:

Tokar Petro Yuriiyovych, Doctor of Philosophy, Assistant Professor, Department of Obstetrics, Gynecology and Perinatology, Bukovinian State Medical University, 2, Teatralna Sq., Chernivtsi, 58002, Ukraine; e-mail: tokar.petro@bsmu.edu.ua; contact phone: +38 (095) 482 45 01. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5862-4532>